

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
MUSEUM OF BYZANTINE CULTURE

2001

Το ημερολόγιο για το 2001 με θέμα "Το βυζαντινό νόμισμα", που εκδόθηκε από το σωματείο "Οι φίλοι του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού", εντάσσεται στο πλαίσιο των σκοπών του σωματείου να ενισχύει ηθικά και υλικά το Μουσείο και να βοηθά στη λειτουργία του και στον εμπλουτισμό των συλλογών του.

This desk diary for 2001 on the theme of 'Byzantine Coins' is published by the Friends of the Museum of Byzantine Culture as part of the association's efforts to support the Museum morally and materially, assist its operation, and help to augment its collections.

COPYRIGHT 2000

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

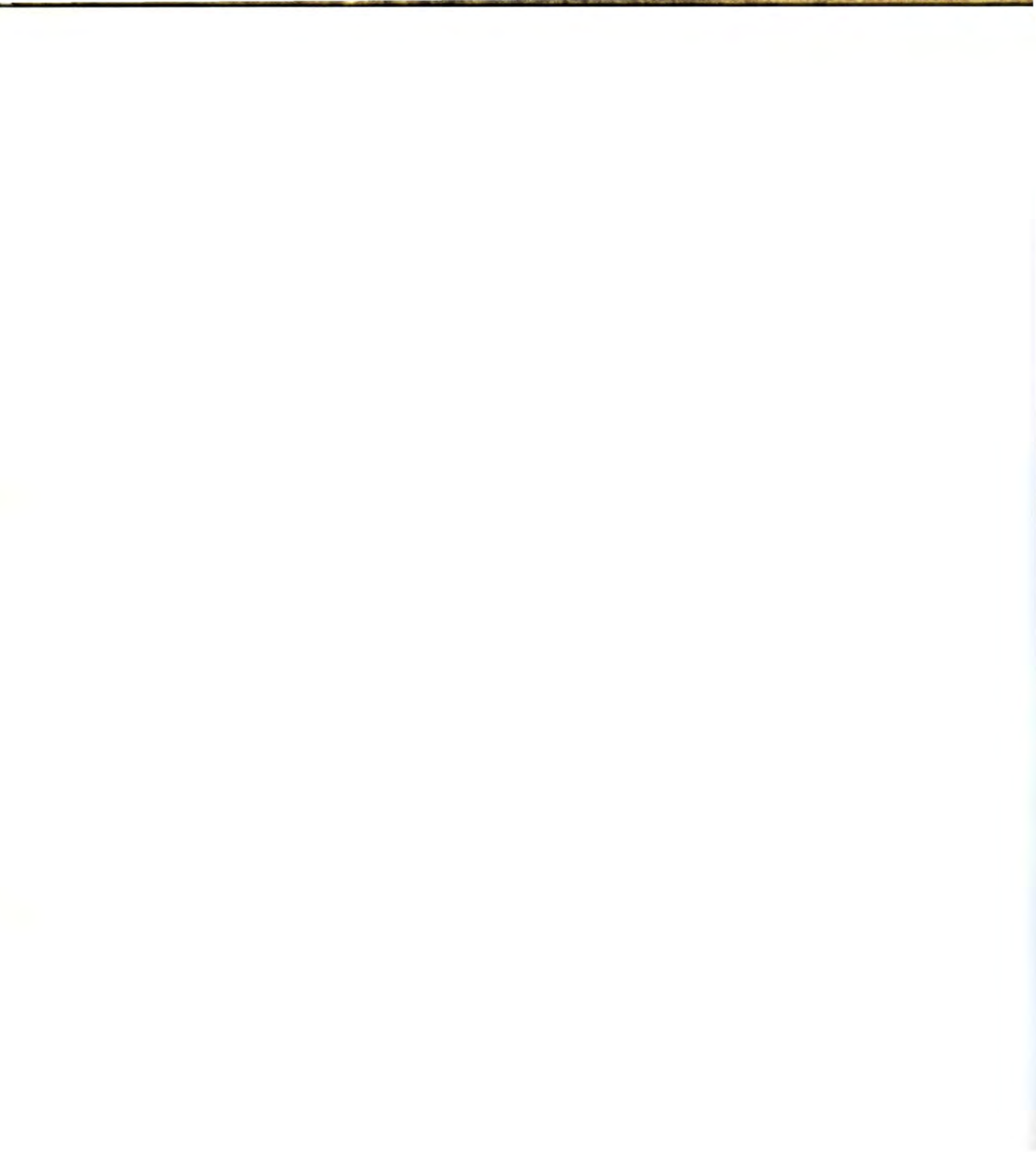
ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΦΙΛΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

DESK DIARY
BYZANTINE COINS

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Στην αρχή μιας νέας εποχής για το νομισματικό σύστημα της Ελλάδας και της Ενωμένης Ευρώπης, η αναφορά του ημερολογίου του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού στο βυζαντινό νόμισμα ακούγεται παράδοξα επίκαιρη

Η υπεροχή του βυζαντινού νομισματικού συστήματος, πάνω από δέκα αιώνες, στην παγκόσμια οικονομία, φυσικά με τα μέτρα εκείνης της εποχής, εξασφάλισε την υπεροχή της βυζαντινής αυτοκρατορίας στην ιεραρχία της Οικουμένης και εδραίωσε τον αυτοκρατορικό θεσμό ως κύριο στοιχείο ενότητας μέσα στην ίδια την αυτοκρατορία.

Μελετώντας τους εικονογραφικούς τύπους στο βυζαντινό νόμισμα, διακρίνουμε έντονα τη θεωρία της θεϊκής προέλευσης της εξουσίας και την προβολή του αυτοκράτορα ως εκλεκτού του Θεού και ως εκπροσώπου του. Χωρίς να είναι πάντα δυνατή η τεχνοτροπική ανάλυση στο συνοπτικό σχεδιασμό ενός νομίσματος, διακρίνεται η εξέλιξη από τον ελληνικό ιδεαλισμό και το πορτραίτο του ρωμαϊκού νομίσματος σε υπερβατικές μορφές που έχουν χάσει τη γήινη, ανθρώπινη υπόστασή τους και όπου η πνευματική δύναμη ξεπερνά τα όρια της φυσικής ταυτότητας.

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, η πληθωρική κυκλοφορία του νομίσματος επέβαλλε τη γρήγορη εκτέλεση η οποία επέφερε την υποβάθμιση της καλλιτεχνικής ποιότητάς του. Σε περιόδους ανασφάλειας των πολιτών εξαιτίας είτε οικονομικής αστάθειας είτε εχθρικών επιδρομών ή πολεμικών επιχειρήσεων, εντείνεται το φαινόμενο της αποταμίευσης και απόκρυψης νομισμάτων και άλλων πολύτιμων περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν τους θησαυρούς.

Τα βυζαντινά νομίσματα, χρυσά, ασημένια και χάλκινα, κυκλοφόρησαν με το εμπόριο σ' όλο τον τότε γνωστό κόσμο, εξασφάλισαν συχνά την ειρήνη στα παραγμένα σύνορα της αυτοκρατορίας όπου συνωσιζόνταν βαρβαρικά φύλα, βοήθησαν στην επιτυχία της αυτοκρατορικής πολιτικής αλλά και της πολιτιστικής διεύθυνσης στις γειτονικές χώρες.

Ευτυχία Κουρκουτίδου-Νικολαΐδου
Διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού

At the dawn of a new era in the monetary system of Greece and the United Europe, the choice of Byzantine coins as the subject of the Museum of Byzantine Culture's latest desk diary seems curiously appropriate.

The supremacy of Byzantine coinage in the world economy for over ten centuries ensured the supremacy of the Byzantine Empire in the world hierarchy and consolidated the imperial institution as the principal unifying factor within the Empire itself.

A study of the iconography of Byzantine coins clearly reveals the theory of the divine origin of power and the projection of the Emperor as God's elect and God's representative. Although it is not always possible to make a stylistic analysis of the concise design of a coin, it is possible to trace the way in which Hellenic idealism and the portraiture of the Roman coins evolved into metaphysical figures which have lost their earthly, human dimension and in which spiritual power transcends physical identity

In times of economic crisis, the vast quantities of coins produced meant that the designs had to be executed quickly, which led to a decline in their artistic quality. In times of uncertainty due to economic instability, enemy invasions, or war operations, people were more likely to hoard and conceal coins and other precious possessions, and these make up the treasures unearthed by archaeologists.

The gold, silver, and copper Byzantine coins circulated by way of trade throughout the then known world, frequently securing peace on the Empire's troubled borders, where barbarian tribes jostled and thronged, assisting the success of imperial policy, and facilitating cultural penetration into neighbouring countries.

Eutychia Kourkoutidou-Nikolaïdou
Director of the Museum of Byzantine Culture

Tο ημερολόγιο του 2000 με θέμα “Φυτά και ζώα από τις συλλογές του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού” μας παρουσίασε ένα μικρό δείγμα από τον πλούτο των αρχαιολογικών θησαυρών που φυλάσσονται στο Μουσείο. Οι φορητές εικόνες, τα ψηφιδωτά, οι τοιχογραφίες, η γλυπτική, η κεραμική, η ξυλογλυπτική, η μικρογραφία κ.ά. είδη της βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης, αλλά και ειδική θεματολογία, όπως η Παναγία, το Δωδεκάορτο, η ζωή του Χριστού, οι στρατιωτικοί άγιοι, οι βίοι αγίων κ.ά. μπορούν στο μέλλον να αποτελέσουν τα θέματα ημερολογίων. Για το 2001 ωστόσο με την ευκαιρία της πρώτης κυκλοφορίας του ευρώ επελέγη ως θέμα που θα μας συντροφεύσει τις ημέρες του νέου έτους το βυζαντινό νόμισμα.

Τα νομίσματα με τη μορφή κέρματος και με σταθερή αξία έχουν μια μακρά ιστορία στην Ελλάδα. Τα πρώτα εμφανίστηκαν στην Αίγινα τον 6ο αι. π.Χ. και στη συνέχεια γενικεύτηκε η χρήση τους σε ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο. Κατά τη βυζαντινή περίοδο συνεχίζουν την πορεία τους με μια ενδιαφέρουσα θεματολογία, που μας περιγράφει σε άλλες σελίδες ο συνάδελφος αρχαιολόγος κ. Δ. Ναλπάντης, και αποδίδουν με λιτότητα και με τις δυνατότητες που προσφέρει η περιορισμένη επιφάνειά τους χαρακτηριστικές όψεις της ιδεολογίας κάθε περιόδου του βυζαντινού πολιτισμού.

Οι “Φίλοι του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης” είναι ιδιαίτερα ευτυχείς που συνεργάζονται για μια ακόμη χρονιά με το Μουσείο σε μια κοινή εκδοτική δραστηριότητα και εύχονται το ημερολόγιο αυτό και όσα ακολουθήσουν να γίνουν αφορμή για μια ουσιαστικότερη προσέγγιση του κοινού με το βυζαντινό πολιτισμό.

Νίκος Νικονάνος

Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης στο Α.Π.Θ.
Πρόεδρος των “Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού”

The desk diary for the year 2000 on the theme of 'Plants and Animals from the Collections of the Museum of Byzantine Culture' offered us a small sample of the wealth of archaeological treasures preserved in the Museum. The portable icons, mosaics, wall-paintings, sculpture, pottery, wood-carvings, and works of minor art which make up the various genres of Byzantine and Postbyzantine art, as also such specifically Christian themes as the Virgin Mary, the Twelve Great Feasts, the life of Christ, the military saints, and the Lives of saints, may all serve as themes for future diaries and calendars. For 2001, however, to mark the first appearance of the Euro, the theme that will accompany us through the new year is 'Byzantine Coins'

Monetary units in the form of coins of fixed value have a long history in Greece. The first ones appeared in Aigina in the sixth century BC, and their use subsequently spread throughout the Hellenic world. They continued in the Byzantine period with an interesting repertory of themes (described here by the archaeologist Mr Dimitris Nalpantis), reflecting in the simple terms permitted by their limited surface area typical aspects of the ideology of each period of Byzantine culture.

The Friends of the Museum of Byzantine Culture are delighted to be working with the Museum again on a joint publication and hope that this desk diary and all those to come will help to bring people closer to an understanding and appreciation of Byzantine culture.

Nikos Nikonanos

Professor of Byzantine Archaeology and History of Art
in the Aristotle University of Thessaloniki
President of the Friends of the Museum of Byzantine Culture

ύο χιλιάδες ένα. Αυγή νέου αιώνα, νέας χιλιετίας. Κι αν το πέρασμα αυτό δε σημαίνει τίποτε ουσιαστικό στη ροή της Ιστορίας, ωστόσο η καθημερινότητά μας ως πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αλλάξει σημαντικά, μια και από τις αρχές του 2001 μπαίνει στη ζωή μας, καταρχήν λογιστικά, το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, που θα μετατρέψει τη δραχμή σε μουσειακό είδος.

Με αφορμή το γεγονός αυτό το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού αφιερώνει το φετινό του ημερολόγιο στο βυζαντινό νόμισμα, που στα χρόνια της ακμής του Βυζαντίου υπήρξε το σκληρό νόμισμα και πέρα από τα σύνορα της αυτοκρατορίας.

Το σημείωμα που ακολουθεί δεν μπορεί παρά να είναι απλουστευτικό και γενικόλογο αφενός λόγω της απαιτούμενης συντομίας και αφετέρου λόγω των προβλημάτων στη μελέτη αρκετών σκοτεινών σημείων της ιστορίας της νομισματικής. Έτσι οδηγός του είναι κυρίως τα νομίσματα που παρουσιάζονται στο ημερολόγιο.

Η νομισματική πολιτική του Βυζαντίου καθορίζεται από τους αυτοκράτορες. Τα νομισματοκοπεία που λειτουργούν σε διάφορες πόλεις της αυτοκρατορίας, όπως στην Κωνσταντινούπολη, στη Θεσσαλονίκη, στην Αντιόχεια, στην Κύζικο, στην Ηράκλεια και αλλού, είναι υπό τον έλεγχο του κράτους. Για την παραγωγή των νομισμάτων χρησιμοποιούνται τα γνωστά μέταλλα, χρυσός, ασημί και χαλκός. Ο βαθμός καθαρότητας των χρυσών νομισμάτων και οι αυξομειούμενες αναλογίες των κραμάτων στα ασημένια και τα χάλκινα σηματοδοτούν στη μακρόχρονη πορεία του βυζαντινού νομίσματος τις μέρες ακμής και παρακμής του, όταν όροι σημερινοί, όπως υποτίμηση και πληθωρισμός, εκφράζουν τις δύσκολες στιγμές που πέρασε κατά καιρούς η βυζαντινή οικονομία.

Ο Μ. Κωνσταντίνος (324-337) βάζει τα θεμέλια του νομισματικού συστήματος, που ορόσημα στη χιλιόχρονη ιστορία του αποτελούν οι νομισματικές μεταρρυθμίσεις του Αναστάσιου Α΄ (491-518) και του Αλέξιου Α΄ (1081-1118).

Το χρυσό νόμισμα που κόβει ο Μ. Κωνσταντίνος ονομάζεται *νόμισμα* ή *σόλιδος* και μένει για αιώνες ουσιαστικά ίδιο χωρίς αλλαγές στο βάρος, στην

καθαρότητα και στο μέγεθός του. Ο Νικηφόρος Β΄ Φωκάς (963-69) κόβει το *τεταρτηρό*, που στην εμφάνιση είναι σχεδόν ίδιο με τον σόλιδο, αλλά ελαφρύτερο από εκείνον κατά 1/12. Ο Βασίλειος Β΄ (976-1025) κόβει το *ιστάμενον*, που το διαφοροποιεί από το τεταρτηρό ως προς την εμφάνιση, κάνοντάς το μεγαλύτερο και λεπτότερο. Στη βασιλεία του Μιχαήλ Δ΄ (1034-41) η καθαρότητα του ιστάμενου άρχισε να μειώνεται κι αυτή η σταδιακή μείωση συνεχίστηκε μέχρι τη μεταρρύθμιση του Αλέξιου Α΄, όταν η καθαρότητά του έφτασε στα 6,5 καράτια. Στην πορεία αυτή το χρυσό νόμισμα αλλάζει και σχήμα στα χρόνια του Κωνσταντίνου Θ΄ Μονομάχου (1042-55) και γίνεται για πρώτη φορά κοιλόκυρτο. Ο Αλέξιος Α΄ με τη μεταρρύθμισή του εισάγει το νέο χρυσό νόμισμα, το *υπέρπυρο*, 21 καρατίων, μεγάλο, λεπτό και κοιλόκυρτο. Το υπέρπυρο συνέχισε να κυκλοφορεί μέχρι και την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους (1204-1261). Στο διάστημα αυτό της λατινικής κατοχής η ιστορία του βυζαντινού νομίσματος συνεχίζεται στα περιφερειακά κέντρα, όπου συσπειρώθηκαν οι διασπασμένες δυνάμεις της αυτοκρατορίας, δηλ. στο κράτος της Ηπείρου και στις αυτοκρατορίες της Νίκαιας και της Τραπεζούντας. Στο φημισμένο ασημένιο νόμισμα της τελευταίας, το *άσπρο*, εικονίζεται ο προστάτης της άγιος Ευγένιος. Μετά την παλινόρθωση της αυτοκρατορίας το υπέρπυρο συνέχισε να υπάρχει αλλά μέχρι τα μέσα του 14ου αι. είχε πέσει πολύ η καθαρότητά του.

Τα ασημένια νομίσματα στους πρώτους αιώνες είναι σχετικά σπάνια. Ο Ηράκλειος (610-41) κόβει το *εξάγραμμον* (6,84 γραμ.) σε μεγάλες ποσότητες. Στα χρόνια του Λέοντα Γ΄ (717-41) και του γιου του Κωνσταντίνου Ε΄ (741-75) κόβεται το ασημένιο *μλιαρήσιο*, λεπτότερο και μεγαλύτερο από το εξάγραμμο, που το βάρος του γνωρίζει αρκετές τροποποιήσεις στους επόμενους αιώνες. Με τη μεταρρύθμιση του Αλέξιου Α΄ εμφανίζεται το *τραχύ* από ήλεκτρο (1/3 χρυσό και 2/3 ασήμι), ενώ στα χρόνια του Ανδρόνικου Β΄ (1282-1328) κόβεται σε μεγάλες ποσότητες το ασημένιο *βασιλικόν*, επίπεδο νόμισμα που μιμείται τύπους του ασημένιου δουκάτου της Βενετίας.

Όσον αφορά τα χάλκινα νομίσματα η μεγάλη μεταρρύθμιση γίνεται στα χρόνια του Αναστάσιου Α΄, που κόβει τον χάλκινο *φόλλι* που ισοδυναμεί με σαράντα νομμιά (σαραντανούμμιο). Το *νομμίον* αποτελεί τη μικρότερη

χάλκινη μονάδα. Υποδιαιρέσεις του φόλλεως είναι το εικοσανούμιο, το δεκανούμιο κ.ά. Ο Ιουστινιανός Α΄ (527-65) στα πρώτα χρόνια της βασιλείας του έκανε τον φόλλι βαρύτερο, στη συνέχεια όμως τον επανέφερε σχεδόν στο αρχικό του βάρος. Στην μετέπειτα πορεία ο φόλλις χάνει σταδιακά το βάρος του και την ποιότητα στην εμφάνιση. Στα χρόνια του Ιωάννη Τοιμισκή (969-76) εμφανίζονται οι ανώνυμοι φόλλεις, που η κυκλοφορία τους σταματά γύρω στα 1080. Με τη μεταρρύθμιση του Αλέξιου Α΄ ο φόλλις αντικαθίσταται από ένα μικρότερο επίπεδο χάλκινο νόμισμα, το *τεταρτηρόν*, που ονομάστηκε έτσι επειδή ήταν περίπου ίδιου μεγέθους με το παλαιότερο χρυσό τεταρτηρό και κυκλοφόρησαν και υποδιαιρέσεις του. Στα τέλη του 13ου αι. το τεταρτηρό αντικαθίσταται από το χάλκινο *τραχύ*, που είναι κοιλόκυρτο, και από το *ασάριο*, που είναι επίπεδο και ο σχεδιασμός του παρουσιάζει στο πέρασμα των χρόνων μεγάλη ποικιλία. Στα τελευταία χρόνια της αυτοκρατορίας οι κάτοικοί της χρησιμοποιούν παράλληλα και τα ενετικά νομίσματα.

Ανάλογη με την ποικιλία των ονομασιών είναι και η θεματολογία των απεικονίσεων πάνω στα νομίσματα. Η γλώσσα στις επιγραφές των νομισμάτων είναι στους πρώτους αιώνες η λατινική. Τα ελληνικά εμφανίζονται στον 7ο αι. και τα γράμματα που χρησιμοποιούνται είναι αδιακρίτως ελληνικά και λατινικά μέχρι τον 11ο αι., οπότε κυριαρχούν οι ελληνικοί χαρακτήρες. Στους πρώτους αιώνες στη μπροστινή όψη των νομισμάτων, σύμφωνα με τη ρωμαϊκή πρακτική, εικονίζεται το κεφάλι του αυτοκράτορα ή κάποιου μέλους της οικογενείας του ή προσωποποιήσεις πόλεων, όπως της Κωνσταντινούπολης ή της Ρώμης. Η απεικόνιση είναι σε προφίλ, ενώ η μετωπική απεικόνιση συναντάται σπάνια. Στην περίμετρο του νομίσματος υπάρχει η επιγραφή με το όνομα και το αξίωμα του εικονιζόμενου. Στην πίσω όψη εικονίζονται συχνά προσωποποιήσεις διάφορων αφηρημένων εννοιών, όπως η δόξα του στρατού, με την ανάλογη επιγραφή και τη συντομογραφία του νομισματοκοπέου στο κάτω μέρος της όψης. Με τη μεταρρύθμιση του Αναστάσιου Α΄ στην πίσω όψη των χάλκινων φόλλεων αναγράφεται με ελληνική αρίθμηση η αξία του νομίσματος, Μ(=40) για το σαραντανούμιο, Κ(=20) για το εικοσανούμιο κ.ο.κ. Ο σταυρός εμφανίζεται σποραδικά στα μέσα του

5ου αι., ενώ στα χρόνια του Τιβέριου Α' (578-82) γίνεται ο κυρίαρχος τύπος στην πίσω όψη των χρυσών νομισμάτων. Από τα χρόνια του Ιουστινιανού και μετά ο αυτοκράτορας εικονίζεται κυρίως μετωπικά και σύντομα ο τρόπος αυτός κυριαρχεί τελείως. Επίσης εικονίζονται και δύο ή τρεις μορφές μαζί. Στα χρόνια του Ιουστινιανού Β' (685-95) εμφανίζεται η απεικόνιση του Χριστού. Από το 720 και μετά στα ασημένια νομίσματα το πορτραίτο του αυτοκράτορα αντικαθίσταται από επιγραφή με το όνομα και τον τίτλο του αυτοκράτορα. Στην πίσω όψη εικονίζεται ο σταυρός σε βαθμιδωτή βάση. Μετά το τέλος της Εικονομαχίας (843) απεικονίσεις του Χριστού, της Παναγίας και αγίων συναντώνται συχνά. Στους ανώνυμους φόλλεις (970-1080) η απεικόνιση του αυτοκράτορα αντικαθίσταται με αυτήν του Χριστού και με επιγραφές στην πίσω όψη. Οι ολόσωμες μορφές, μία ή δύο, όρθιες ή καθιστές, αυτοκρατόρων, του Χριστού ή της Παναγίας κυριαρχούν μετά από την μεταρρύθμιση του Αλέξιου Α', ωστόσο τις συναντάμε και παλαιότερα. Οι επιγραφές εκτός από την περίμετρο του νομίσματος γράφονται και εκατέρωθεν των μορφών σε κάθετες στήλες.

Τα νομίσματα του ημερολογίου προέρχονται από ανασκαφές, από τη συλλογή Δ. Οικονομόπουλου, από κατασχέσεις και παραδόσεις, από τη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία. Παρουσιάζονται οι δύο όψεις τους σε πραγματικό μέγεθος και η μία σε μεγέθυνση

Δημήτρης Ναλπάντης

Αρχαιολόγος

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Two thousand and one. The dawn of a new century and a new millennium. And if this transition has no essential significance in the relentless march of history, nevertheless our everyday life as citizens of the European Union is about to undergo a significant change. At the beginning of 2001, the single European currency will be entering our lives (on paper at first), making the drachma a museum piece.

In view of this, the Museum of Byzantine Culture is dedicating this year's desk diary to Byzantine coinage, which, in the Empire's heyday, was *the* hard currency even beyond the borders of Byzantium.

The note which follows inevitably offers a simplistic, general account, both because of the limited space available and because of the problems which beset the study of many of the more obscure aspects of numismatic history. It will therefore be guided mainly by the coins presented in the diary.

Byzantine monetary policy was determined by the emperors. The mints which operated in various cities in the Empire, such as Constantinople, Thessalonike, Antioch, Kyzikos, and Herakleia, were under state control. The coins were made of the familiar gold, silver, and copper. In the long history of Byzantine coinage, the purity of the gold coins and the fluctuating proportions of the alloys in the silver and copper coins reflect its periods of glory and decline, when such modern terms as devaluation and inflation may be used to express the difficulties experienced now and then by the Byzantine economy.

It was Constantine the Great (324–37) who laid the foundations of the monetary system, the thousand-year history of which was punctuated by the currency reforms of Anastasios I (491–518) and Alexios I (1081–1118).

The standard gold coin struck by Constantine the Great was called the *nomisma* or *solidus* and remained essentially the same for centuries without any change in its weight, purity, or size. Nikephoros II Phokas (963–9) minted the *tetarteron*, which was virtually identical in appearance to the *solidus*, but lighter by one twelfth. Basil II (976–1025) struck the *histamenon*, differentiating it from the *tetarteron* in appearance by making it larger and thinner. During the reign of Michael IV (1034–41), the purity of the *histamenon* began to decline.

and this gradual debasement continued until the reform introduced by Alexios I, by when its purity had fallen to 6.5 carats. During the course of this decline, the gold coins changed shape in the reign of Constantine IX Monomachos (1042–55) and became concave for the first time. As part of his reform, Alexios I introduced a new gold coin, the *hyperpyron*, which was 21 carats fine, large, thin, and concave. It remained in circulation until the Latin conquest of Constantinople (1204–61). During the Latin occupation, the history of Byzantine coinage continued in the provincial centres, where the Empire's fragmented forces had gathered and rallied — i.e. in the state of Epiros and in the Empires of Nicaea and Trebizond. On the latter's famous silver coin, the *asper*, is depicted its patron, St Eugenios. After the restoration of the Byzantine Empire, the *hyperpyron* continued to exist, but by the mid-fourteenth century its purity had declined considerably.

There were relatively few silver coins in the early centuries. Herakleios (610–41) struck the *hexagram* (weighing 6.84 grammes) in huge quantities. The silver *milharestion* was struck in the reigns of Leo III (717–41) and his son Constantine V (741–75), being a thinner, larger coin than the *hexagram*, with a weight that fluctuated frequently in the centuries which followed. Alexios I's reform introduced the *trachy* of electrum (one-third gold and two-thirds silver), while under Andronikos II (1282–1328) the silver *basilikon* was struck in large quantities, a flat coin modelled on the Venetian silver ducat.

As for the copper coins, the major reform took place under Anastasios I, who struck the copper *folles*, which corresponded to forty *nummi* (forty-nummus piece). The *nummus* was the smallest copper coin. Subdivisions of the *folles* included the twenty-nummus piece and the ten-nummus piece. Justinian I (527–65) made the *folles* heavier in the early years of his reign, but later restored it to virtually its original weight. Subsequently, the *folles* became progressively lighter and its appearance was debased. The so-called Anonymous Folles appeared under John Tsimiskes (969–76) and ceased to circulate in 1080. Under the coinage reform instituted by Alexios I the *folles* was replaced by a smaller flat copper coin, the *tetarteron* — so named because it was approximately the same size as the earlier gold *tetarteron* — which was

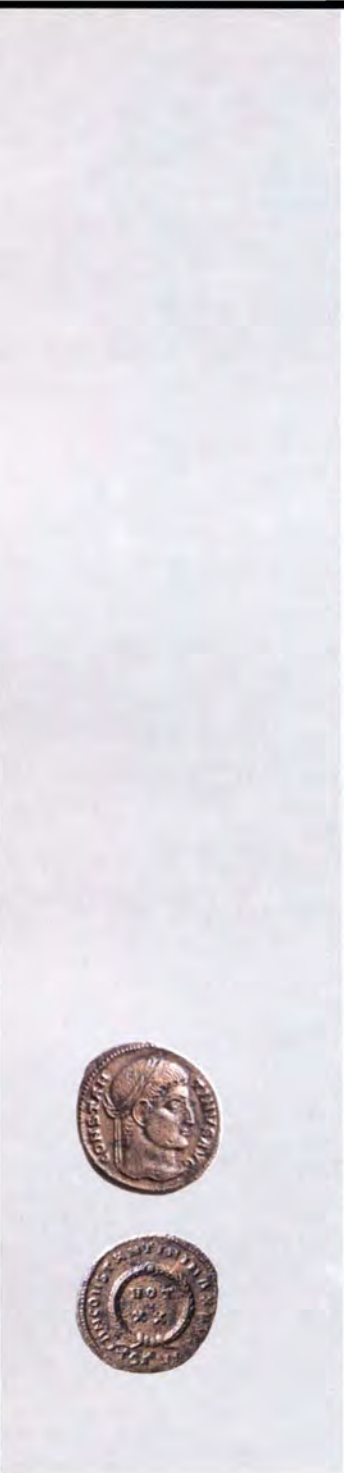
also subdivided. At the end of the thirteenth century, the *tetarteron* was replaced by the concave copper *trachy* and by the *assarion*, a flat coin whose design varied considerably over the years. Towards the end of the Empire, people were also using Venetian coins.

The thematic content of the coins is as varied as their names. The language of the coin inscriptions was initially Latin. Greek legends appeared in the seventh century, and Greek and Latin characters were used indiscriminately until the eleventh century, when Greek prevailed. In the early centuries, in accordance with Roman practice, the obverse bore the head of the Emperor or a member of his family or the personification of a city, such as Constantinople or Rome. The portrait is usually in profile, rarely frontal. Around the perimeter of the coin is an inscription with the name and rank of the figure portrayed. Various abstract concepts are frequently personified on the reverse, such as the glory of the army, for instance, with the appropriate legend and the abbreviated name of the mint at the bottom. Under Anastasios I's reform, the value of the coin was written on the reverse of the copper *folles* in Greek numerals (M for the forty-nummus piece, K for the twenty-nummus piece, and so on). The cross appeared sporadically in the mid-fifth century, but under Tiberios I (578–82) it became the main reverse type of the gold coins. From Justinian's reign onwards, the Emperor is almost always portrayed frontally, and this manner of portrayal soon prevailed entirely. Sometimes two or three figures are portrayed together. The likeness of Christ appeared under Justinian II (685–95). From 720 onwards, the portrait of the Emperor on the silver coins was replaced by an inscription giving his name and title, while a calvary cross was depicted on the reverse. After the restoration of images in 843, representations of Christ, the Virgin, and saints appear frequently. On the Anonymous Folles (970–1080), the portrait of the Emperor was replaced by that of Christ, with an inscription on the reverse. Full-length figures – one or two, seated or standing – of emperors, Christ, or the Virgin predominate after Alexios I's coinage reform, though they are also seen on earlier coins. Apart from around the perimeter, the inscriptions are also written in vertical columns on either side of the figures.

The coins in this diary come from excavations and from the Ikonomopoulos Collection, while many of them have been confiscated from or handed in by private individuals. Their provenance is Thessaloniki and Macedonia. Both sides are shown in their actual size, and one side enlarged.

Dimitris Nalpantis
Archaeologist
Museum of Byzantine Culture

Κωνσταντίνος Α φόλλις νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 320-4.
Constantine I, follis minted in Thessalonike, 320-4.

2001

Ιανουάριος / January

εβδομάδα πρώτη week one

1

Δευτέρα Monday

Περίομή Ιησού Χριστού, Βασιλείου του Μεγάλου

2

Τρίτη Tuesday

3

Τετάρτη Wednesday

4

Πέμπτη Thursday

5

Παρασκευή Friday

6

Σάββατο Saturday

Τα Άγια Θεοφάνια

7

Κυριακή Sunday

Ιωάννου του Προδρόμου

2001

Ιανουάριος / January

εβδομάδα δεύτερη week two

8

Δευτέρα Monday

9

Τρίτη Tuesday

10

Τετάρτη Wednesday

Γρηγόριος Νύσσης

11

Πέμπτη Thursday

12

Παρασκευή Friday

13

Σάββατο Saturday

14

Κυριακή Sunday

Κωνσταντίνος Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Σισκίας, 321-4.
Constantine I, follis minted in Siskia, 321-4.

Κωνσταντινούπολις, φόλλις νομισματοκοπείου Αντιόχειας, 333.
Constantinople, follis minted in Antioch, 333.

2001

Ιανουάριος / January

εβδομάδα τρίτη week three

15

Δευτέρα Monday

16

Τρίτη Tuesday

17

Τετάρτη Wednesday

Αντωνίου μεγάλ.

18

Πέμπτη Thursday

Αθανασίου και Κυρίλλου Αλεξανδρείας

19

Παρασκευή Friday

20

Σάββατο Saturday

Ευθυμίου μεγάλ.

21

Κυριακή Sunday

2001

Ιανουάριος / January

εβδομάδα τέταρτη week four

22

Δευτέρα Monday

Τιμοθέου αποστόλου

23

Τρίτη Tuesday

24

Τετάρτη Wednesday

25

Πέμπτη Thursday

Γρηγορίου του Θεολόγου

26

Παρασκευή Friday

27

Σάββατο Saturday

Ιωάννου του Χρυσόστομου

28

Κυριακή Sunday

Ελένη, μητέρα του Κωνσταντίνου Α΄ φώλλις νομισματοκοπείου Κυζίκου, 324-5.
Helena, mother of Constantine I, follis minted in Kyzikos, 324-5.

Φαύστα, γυναίκα του Κωνσταντίνου Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 326-8.
Fausta, wife of Constantine I, follis minted in Thessalonike, 326-8.

2001 Ιανουάριος / January Φεβρουάριος / February

εβδομάδα πέμπτη week five

29

Δευτέρα Monday

30

Τρίτη Tuesday

Των Τριών Ιεραρχών

31

Τετάρτη Wednesday

1

Πέμπτη Thursday

2

Παρασκευή Friday

Υπαπαντή του Χριστού

3

Σάββατο Saturday

4

Κυριακή Sunday

Τελώνου και Φαρισαίου (Αρχή Τριωδίου)

2001

Φεβρουάριος / February

εβδομάδα έκτη week six

5

Δευτέρα Monday

6

Τρίτη Tuesday

7

Τετάρτη Wednesday

8

Πέμπτη Thursday

9

Παρασκευή Friday

10

Σάββατο Saturday

Χαραλάνμος τροφάρτερος

11

Κυριακή Sunday

Του Ασώτου

Κώνστας Α΄ γιος του Κωνσταντίνου Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Αντιόχειας, 347-8.
Constans I, son of Constantine I, follis minted in Antioch, 347-8.

Κρίσπος, γιος του Κωνσταντίνου Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Κυζίκου, 317-26.
Crispus, son of Constantine I, follis minted in Kyzikos, 317-26.

2001

Φεβρουάριος / February

εβδομάδα έβδομη week seven

12

Δευτέρα Monday

13

Τρίτη Tuesday

14

Τετάρτη Wednesday

15

Πέμπτη Thursday

16

Παρασκευή Friday

17

Σάββατο Saturday

Θεοδώρου Τήρονος

18

Κυριακή Sunday

Απόκρεα

2001

Φεβρουάριος / February

εβδομάδα όγδοη week eight

19

Δευτέρα Monday

Φιλοθέης της Αθηναίας

20

Τρίτη Tuesday

21

Τετάρτη Wednesday

22

Πέμπτη Thursday

23

Παρασκευή Friday

Πολυκαρπός τροφ.

24

Σάββατο Saturday

25

Κυριακή Sunday

Τυρινής

Κωνσταντίος Β΄ γιος του Κωνσταντίνου Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 355-61
Constantius II, son of Constantine I, follis minted in Thessalonike, 355-61

Βετρανίων, νόμισμα νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 350.
Vetranio, coin minted in Thessalonike, 350.

2001 Φεβρουάριος / February

Μάρτιος / March

εβδομάδα ένατη week nine

26

Δευτέρα Monday

Καθαρά Δευτέρα

27

Τρίτη Tuesday

28

Τετάρτη Wednesday

1

Πέμπτη Thursday

2

Παρασκευή Friday

Α' Χαιρετισμοί

3

Σάββατο Saturday

Θεοδόρου μεγαλ.

4

Κυριακή Sunday

Α' Νηστιαίου (Ορθοδοξίας)

2001

Μάρτιος / March

εβδομάδα δέκατη week ten

5

Δευτέρα Monday

6

Τρίτη Tuesday

7

Τετάρτη Wednesday

8

Πέμπτη Thursday

9

Παρασκευή Friday

Β' Νηστείας

10

Σάββατο Saturday

11

Κυριακή Sunday

Β' Νηστείας, Γρηγορίου Παλαμά

Ιοβιανός, νόμισμα νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 363-4.
Jovian, coin minted in Constantinople, 363-4.

Βάλης, νόμισμα νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 367-75.
Valens, coin minted in Thessalonike, 367-75.

2001

Μάρτιος / March

εβδομάδα ενδέκατη week eleven

12

Δευτέρα Monday

13

Τρίτη Tuesday

14

Τετάρτη Wednesday

15

Πέμπτη Thursday

16

Παρασκευή Friday

Γ' Χαιρετισμοί

17

Σάββατο Saturday

18

Κυριακή / Sunday

Γ' Νησιείον, Σταυροπροσκυνήσιος

2001

Μάρτιος / March

εβδομάδα δωδέκατη week twelve

19

Δευτέρα Monday

20

Τρίτη Tuesday

21

Τετάρτη Wednesday

22

Πέμπτη Thursday

23

Παρασκευή Friday

Δ' Νηρηιοποι

24

Σάββατο Saturday

25

Κυριακή Sunday

Δ' Νηρηιόν. Εισαγγελισμός της Θεοτόκου

Γρατιανός, νόμισμα νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 378-83.
Gratian, coin minted in Thessalonike, 378-83.

Θεοδόσιος Α΄ νόμισμα νομισματοκοπείου Κυζίκου, 388-92.
Theodosios I, coin minted in Kyzikos, 388-92.

2001

Μάρτιος / March Απρίλιος / April

εβδομάδα δέκατη τρίτη week thirteen

26

Δευτέρα Monday

27

Τρίτη Tuesday

28

Τετάρτη Wednesday

Μέγας Κανόν

29

Πέμπτη Thursday

30

Παρασκευή Friday

Ακάθιστος Υμνος

31

Σάββατο Saturday

1

Κυριακή Sunday

Ε' Νηστειών, Μαρίας Αιγυπτίας

2001

Απρίλιος / April

εβδομάδα δέκατη τέταρτη week fourteen

2

Δευτέρα Monday

3

Τρίτη Tuesday

4

Τετάρτη Wednesday

5

Πέμπτη Thursday

6

Παρασκευή Friday

7

Σάββατο Saturday

Εγγραφή του Λαζάρου

8

Κυριακή Sunday

Βαίων

Αιλία Φλακίλλα, γυναίκα του Θεοδοσίου Α΄ νόμισμα νομισματοκοπείου Ηράκλειας, 383-8.
Aelia Flaccilla, wife of Theodosios I, coin minted in Herakleia, 383-8.

Αρκάδιος (395-408), νόμισμα νομισματοκοπείου Ηράκλειας.
Arkadios (395-408), coin minted in Herakleia.

2001

Απρίλιος / April

εβδομάδα δέκατη πέμπτη week fifteen

9

Δευτέρα Monday

Μ. Δευτέρα

10

Τρίτη Tuesday

Μ. Τρίτη

11

Τετάρτη Wednesday

Μ. Τετάρτη

12

Πέμπτη Thursday

Μ. Πέμπτη

13

Παρασκευή Friday

Μ. Παρασκευή

14

Σάββατο Saturday

Μ. Σάββατο

15

Κυριακή Sunday

Άγιο Πάσχα

2001

Απρίλιος / April

εβδομάδα δέκατη έκτη week sixteen

16

Δευτέρα Monday

Δευτέρα Διακαιν.

17

Τρίτη Tuesday

18

Τετάρτη Wednesday

19

Πέμπτη Thursday

20

Παρασκευή Friday

Ζωοδόχου Πηγής

21

Σάββατο Saturday

22

Κυριακή Sunday

Θωμά

Ονόριος, σόλιδος νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 393-410.
Honorius, solidus minted in Constantinople, 393-410.

Αναστάσιος Α΄ φόλλης νομισματοκοπέου Κωνσταντινούπολης, 498-518.
Anastasios I, follis minted in Constantinople, 498-518.

2001

Απρίλιος / April

εβδομάδα δέκατη έβδομη week seventeen

23

Δευτέρα Monday

Γεωργίου Τροπαιοφόρου

24

Τρίτη Tuesday

25

Τετάρτη Wednesday

Μάρκου ευαγγελιστού

26

Πέμπτη Thursday

27

Παρασκευή Friday

28

Σάββατο Saturday

29

Κυριακή Sunday

Μεροφόρου

2001

Απρίλιος / April Μάϊος / May

εβδομάδα δέκατη όγδοη week eighteen

30

Δευτέρα Monday

1

Τρίτη Tuesday

2

Τετάρτη Wednesday

3

Πέμπτη Thursday

4

Παρασκευή Friday

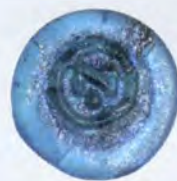
5

Σάββατο Saturday

6

Κυριακή Sunday

Παραλίτου

Γυάλινο εξάγιο (μονάδα που μετρά την ακρίβεια του βάρους των χρυσών νομισμάτων)
με μονόγραμμα Αναστασίου Α' (491-518).

Glass exagion (a unit used to control the weight of gold coins) with the monogram of Anastasios I, (491-518).

Ιουστινιανός Α΄ σόλιδος νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 545-65.
Justinian I, solidus minted in Thessalonike, 545-65.

2001

Μάϊος / May

εβδομάδα δέκατη ένατη week nineteen

7

Δευτέρα Monday

8

Τρίτη Tuesday

Ιωάννου του Θεολόγου

9

Τετάρτη Wednesday

Μεσοσηντηκωστής

10

Πέμπτη Thursday

11

Παρασκευή Friday

12

Σάββατο Saturday

13

Κυριακή Sunday

Σαμαρείτιδος

2001

Μάϊος / May

εβδομάδα εικοστή week twenty

14

Δευτέρα Monday

15

Τρίτη Tuesday

16

Τετάρτη Wednesday

17

Πέμπτη Thursday

18

Παρασκευή Friday

19

Σάββατο Saturday

20

Κυριακή Sunday

Τεφλοΰ

Ιουστινιανός Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Νικομηδείας, 558-9.
Justinian I, follis minted in Nikomedeia, 558-9.

Ιουστινιανός Α΄ φόλλις νομισματοκοπείου Αντιόχειας, 533-7
Justinian I, follis minted in Antioch, 533-7

2001

Μάϊος / May

εβδομάδα εικοστή πρώτη week twenty-one

21

Δευτέρα Monday

Κωνσταντίνου και Ελένης

22

Τρίτη / Tuesday

23

Τετάρτη Wednesday

24

Πέμπτη Thursday

Αναλήψεως

25

Παρασκευή Friday

26

Σάββατο Saturday

27

Κυριακή Sunday

2001

Μάϊος / May

Ιούνιος / June

εβδομάδα εικοστή δεύτερη week twenty-two

28

Δευτέρα Monday

29

Τρίτη Tuesday

30

Τετάρτη Wednesday

31

Πέμπτη Thursday

1

Παρασκευή Friday

2

Σάββατο Saturday

Ψευδοάββατο

3

Κυριακή Sunday

Πεντηκοστή

Ιουστίνος Β΄ και Σοφία, φόλλις νομισματοκοπείου Κυζίκου, 570-1
Justin II and Sophia, follis minted in Kyzikos, 570-1

Θησαυρός εικοσανομίμων Ιουστίνου Β' και Σοφίας από την Κολχίδα Κιλκίς, 569-70.
Hoard of 20-nummus pieces of Justin II and Sophia from Kolhida, Kilikis prefecture, 569-70.

2001

Ιούνιος / June

εβδομάδα εικοστή τρίτη week twenty-three

4

Δευτέρα Monday

Αγίου Πνεύματος

5

Τρίτη Tuesday

6

Τετάρτη Wednesday

7

Πέμπτη Thursday

8

Παρασκευή Friday

9

Σάββατο Saturday

10

Κυριακή Sunday

Αγίων Πάντων

2001

Ιούνιος / June

εβδομάδα εικοστή τέταρτη week twenty-four

11

Δευτέρα Monday

12

Τρίτη Tuesday

13

Τετάρτη Wednesday

14

Πέμπτη Thursday

15

Παρασκευή Friday

16

Σάββατο Saturday

17

Κυριακή Sunday

Φοκάς, φόλλις νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 605-6.
Phokas, follis minted in Constantinople, 605-6.

Ηράκλειος, εικοσανούμμιο νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης, 613-4.
Herakleios, 20-nummus piece minted in Thessalonike, 613-4.

2001

Ιούνιος / June

εβδομάδα εικοστή πέμπτη week twenty-five

18

Δευτέρα Monday

19

Τρίτη Tuesday

20

Τετάρτη Wednesday

21

Πέμπτη Thursday

22

Παρασκευή Friday

23

Σάββατο Saturday

24

Κυριακή Sunday

2001

Ιούνιος / June Ιούλιος / July

εβδομάδα εικοστή έκτη week twenty-six

25

Δευτέρα Monday

26

Τρίτη Tuesday

27

Τετάρτη Wednesday

28

Πέμπτη Thursday

29

Παρασκευή Friday

Πείρου και Πισίλου

30

Σάββατο Saturday

Σύναξη των 12 Αποστόλων

1

Κυριακή Sunday

Κορά και Δημιανού

Κώνστας Β΄ εξάγραμμο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 647-51.
Constans II, hexagram minted in Constantinople, 647-51.

Θεόφιλος, μιλιάρησιο, 838-40.
Theophilus, miliaresion, 838-40.

2001

Ιούλιος / July

εβδομάδα εικοστή έβδομη week twenty-seven

2

Δευτέρα Monday

3

Τρίτη Tuesday

4

Τετάρτη Wednesday

5

Πέμπτη Thursday

6

Παρασκευή Friday

7

Σάββατο Saturday

8

Κυριακή Sunday

2001

Ιούλιος / July

εβδομάδα εικοστή όγδοη week twenty-eight

9

Δευτέρα Monday

10

Τρίτη Tuesday

11

Τετάρτη Wednesday

Εορμήτιας μεγάλ. Όλγας τοσι.

12

Πέμπτη Thursday

13

Παρασκευή Friday

14

Σάββατο Saturday

15

Κυριακή Sunday

Θεόφιλος, σόλιδος, 832-9.
Theophilus, solidus, 832-9.

Θεόφιλος, φύλλος νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 830-42.
Theophilus, follis minted in Constantinople, 830-42.

2001

Ιούλιος / July

εβδομάδα εικοστή ένατη week twenty-nine

16

Δευτέρα Monday

17

Τρίτη Tuesday

Μαρίνης μεγάλης

18

Τετάρτη Wednesday

19

Πέμπτη Thursday

20

Παρασκευή Friday

Ελλάς του Προφήτου

21

Σάββατο Saturday

22

Κυριακή Sunday

2001

Ιούλιος / July

εβδομάδα τριακοστή week thirty

23

Δευτέρα Monday

24

Τρίτη Tuesday

25

Τετάρτη Wednesday

26

Πέμπτη Thursday

Παρασκευή μεγαλ.

27

Παρασκευή Friday

Παντελήμονος μεγαλ.

28

Σάββατο Saturday

29

Κυριακή Sunday

Μιχαήλ Γ' μιλιάρησιο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 842-56.
Michael III, miliaresion minted in Constantinople, 842-56.

Βασίλειος Α΄ ο Μακεδών με τους γιούς του Κωνσταντίνο και Λέοντα, φώλλης νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 870-9.

Basil I of Macedon with his sons Constantine and Leo, follis minted in Constantinople, 870-9.

2001

Ιούλιος / July Αύγουστος / August

εβδομάδα τριακοστή πρώτη week thirtv-one

30

Δευτέρα Monday

31

Τρίτη Tuesday

1

Τετάρτη Wednesday

2

Πέμπτη Thursday

3

Παρασκευή Friday

4

Σάββατο Saturday

5

Κυριακή Sunday

2001

Αύγουστος / August

εβδομάδα τριακοστή δεύτερη week thirty-two

6

Δευτέρα Monday

Μεταμόρφωση του Σωτήρος

7

Τρίτη Tuesday

8

Τετάρτη Wednesday

9

Πέμπτη Thursday

10

Παρασκευή Friday

11

Σάββατο Saturday

12

Κυριακή Sunday

Λέων ΣΤ' και Αλέξανδρος (886-912), φόλλις.
Leo VI and Alexander (886-912), follis.

Λέων ΣΤ' (886-912), φόλλις.
Leo VI (886-912), follis.

2001

Αύγουστος / August

εβδομάδα τριακοστή τρίτη week thirty-three

13

Δευτέρα Monday

14

Τρίτη Tuesday

15

Τετάρτη Wednesday

Κοίμηση της Θεοτόκου

16

Πέμπτη Thursday

17

Παρασκευή Friday

18

Σάββατο Saturday

19

Κυριακή Sunday

2001

Αύγουστος / August

εβδομάδα τριακοστή τέταρτη week thirty-four

20

Δευτέρα Monday

21

Τρίτη Tuesday

22

Τετάρτη Wednesday

23

Πέμπτη Thursday

24

Παρασκευή Friday

Κοσμά Αιτωλού

25

Σάββατο Saturday

26

Κυριακή Sunday

Λέων ΣΤ' (886-912), φόλλης νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης.
Leo VI (886-912), follis minted in Constantinople.

Ρωμανός Α' φόλλις, 931-44.
Romanos I, follis, 931-44.

2001 Αύγουστος / August Σεπτέμβριος / September

εβδομάδα τριακοστή πέμπτη week thirty-five

27

Δευτέρα Monday

28

Τρίτη Tuesday

29

Τετάρτη Wednesday

Αποτομή κεφαλής Τιμού Προδρόμου

30

Πέμπτη Thursday

Αλεξάνδρου

31

Παρασκευή Friday

1

Σάββατο Saturday

Αρχή της Ινδίκτου

2

Κυριακή Sunday

2001

Σεπτέμβριος / September

εβδομάδα τριακοστή έκτη week thirty-six

3

Δευτέρα Monday

4

Τρίτη Tuesday

5

Τετάρτη Wednesday

6

Πέμπτη Thursday

7

Παρασκευή Friday

8

Σάββατο Saturday

Γενέσιον Θεοτόκου

9

Κυριακή Sunday

Ιωάννης Α΄ Τσιμισκής (969-76), μιλιάρησιο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης.
John I Tsimiskēs (969-76), miliarsion minted in Constantinople.

Θησαυρός ιστάμενων Βασιλείου Β΄ Ρωμανού Γ' Αργυρού και Κωνσταντίνου Θ' Μονομάχου, 1005-55.
Hoard of histamena of Basil II, Romanos III Argyros, and Constantine IX Monomachos, 1005-55.

2001

Σεπτέμβριος / September

εβδομάδα τριακοστή έβδομη week thirty-seven

10

Δευτέρα Monday

11

Τρίτη Tuesday

12

Τετάρτη Wednesday

13

Πέμπτη Thursday

14

Παρασκευή Friday

Υπόση Τιμίου Σταυρού

15

Σάββατο Saturday

16

Κυριακή Sunday

2001

Σεπτέμβριος / September

εβδομάδα τριακοστή όγδοη week thirty-eight

17

Δευτέρα Monday

Σοφίας, Ελπίδος, Πίστεως, Αγάπης

18

Τρίτη Tuesday

19

Τετάρτη Wednesday

20

Πέμπτη Thursday

Ευσταθίου μεγαλομ.

21

Παρασκευή Friday

22

Σάββατο Saturday

23

Κυριακή Sunday

Βασίλειος Β΄ και Κωνσταντίνος Η΄ μιλιάρησιο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 989-1025.
Basil II and Constantine VIII, miliaresion minted in Constantinople, 989-1025.

Ανώνυμος φόλλις νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης, 1065-70.
Anonymous follis minted in Constantinople, 1065-70.

2001

Σεπτέμβριος / September

εβδομάδα τριακοστή ένατη week thirty-nine

24

Δευτέρα Monday

25

Τρίτη Tuesday

26

Τετάρτη Wednesday

27

Πέμπτη Thursday

28

Παρασκευή Friday

29

Σάββατο Saturday

30

Κυριακή Sunday

2001

Οκτώβριος / Oktober

εβδομάδα τεσσαρακοστή week forty

1

Δευτέρα Monday

2

Τρίτη Tuesday

3

Τετάρτη Wednesday

Διονυσίου Αρεοπαγίτου

4

Πέμπτη Thursday

5

Παρασκευή Friday

6

Σάββατο Saturday

7

Κυριακή Sunday

Ρομανός Δ' Διογένης (1068-71), 1/3 μιλιαρησίου.
Romanos IV Diogenes (1068-71), 1/3 miliarsion.

Μιχαήλ Ζ΄ Δούκας (1071-8), μιλιάρησιο.
Michael VII Doukas (1071-8), miliaresion.

2001

Οκτώβριος / Oktober

εβδομάδα τεσσαρακοστή πρώτη week forty-one

8

Δευτέρα Monday

9

Τρίτη Tuesday

10

Τετάρτη Wednesday

11

Πέμπτη Thursday

12

Παρασκευή Friday

13

Σάββατο Saturday

14

Κυριακή Sunday

2001

Οκτώβριος / Oktober

εβδομάδα τεσσαρακοστή δεύτερη week forty-two

15

Δευτέρα Monday

16

Τρίτη Tuesday

17

Τετάρτη Wednesday

18

Πέμπτη Thursday

Λοσκά Ευαγγελιστού

19

Παρασκευή Friday

20

Σάββατο Saturday

21

Κυριακή Sunday

Αλέξιος Α΄ Κομνηνός, τραχύ νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης 1092-1118.
Alexios I Komnenos, trachy minted in Constantinople, 1092-1118.

Αλέξιος Α΄ Κομνηνός, υπέρφυρο νομισματοκοπέου Θεσσαλονίκης, 1092-1118.
Alexios I Komnenos, hyperfyon minted in Thessalonike, 1092-1118.

2001

Οκτώβριος / Oktober

εβδομάδα τεσσαρακοστή τρίτη week forty-three

22

Δευτέρα Monday

23

Τρίτη Tuesday

Ιακώβου Αδελφοθέου

24

Τετάρτη Wednesday

25

Πέμπτη Thursday

26

Παρασκευή Friday

Δημητρίου μεγαλομάρτυρος του Μυροβλήτου

27

Σάββατο Saturday

28

Κυριακή Sunday

Αγίας Σκέπης

2001 Οκτώβριος / Oktober Νοέμβριος / November

εβδομάδα τεσσαρακοστή τέταρτη week forty-four

29

Δευτέρα Monday

30

Τρίτη Tuesday

31

Τετάρτη Wednesday

1

Πέμπτη Thursday

Κοσμά και Δαμιανού Αναργύρων

2

Παρασκευή Friday

3

Σάββατο Saturday

4

Κυριακή Sunday

Ιωάννης Β΄ Κομνηνός (1118-43), υπέρπυρο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης.
John II Komnenos (1118-43), hyperpyron minted in Constantinople.

Ιωάννης Β΄ Κομνηνός (1118-43), υπέρπυρο.
John II Komnenos (1118-43), hyperpyron.

2001

Νοέμβριος / November

εβδομάδα τεσσαρακοστή πέμπτη week forty-five

5

Δευτέρα Monday

6

Τρίτη Tuesday

7

Τετάρτη Wednesday

8

Πέμπτη Thursday

Σέναξη Ταξιαρχών Μιχαήλ και Γαβριήλ

9

Παρασκευή Friday

10

Σάββατο Saturday

11

Κυριακή Sunday

Μηνά, Βίκτορος και Βικεγτίου

2001

Νοέμβριος / November

εβδομάδα τεσσαρακοστή έκτη week forty-six

12

Δευτέρα Monday

13

Τρίτη Tuesday

14

Τετάρτη Wednesday

Φίλιππου Αποστόλου

15

Πέμπτη Thursday

16

Παρασκευή Friday

Ματθαίου Ευαγγελιστού

17

Σάββατο Saturday

18

Κυριακή Sunday

Μανουήλ Α΄ Κομνηνός (1143-80), τραχύ.
Manuel I Komnenos (1143-80), trachy.

Μανουήλ Α΄ Κομνηνός (1143-80), υπέρπυρο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης.
Manuel I Komnenos (1143-80), hyperpyron minted in Constantinople.

2001

Νοέμβριος / November

εβδομάδα τεσσαρακοστή έβδομη week forty-seven

19

Δευτέρα Monday

20

Τρίτη Tuesday

21

Τετάρτη Wednesday

Εισοδία της Θεοτόκου

22

Πέμπτη Thursday

23

Παρασκευή Friday

24

Σάββατο Saturday

25

Κυριακή Sunday

Αικατερίνης μεγαλομ.

2001

Νοέμβριος / November

εβδομάδα τεσσαρακοστή όγδοη week forty-eight

26

Δευτέρα Monday

Στελιανού Παφλαγόνος

27

Τρίτη Tuesday

28

Τετάρτη Wednesday

29

Πέμπτη Thursday

30

Παρασκευή Friday

28

Σάββατο Saturday

29

Κυριακή Sunday

Μανουήλ Α΄ Κομνηνός (1143-80), υπέρπυρο νομισματοκοπείου Κωνσταντινούπολης.
Manuel I Komnenos (1143-80), hyperpyron minted in Constantinople.

Μανουήλ Α΄ Κομνηνός (1143-80), ημιτεταρτηρό νομισματοκοπείου Θεσσαλονίκης.
Manuel I Komnenos (1143-80), half-tetarteron minted in Thessalonike.

2001 Νοέμβριος / November Δεκέμβριος / December

εβδομάδα τεσσαρακοστή ένατη · week forty-nine

30

Δευτέρα Monday

Ανδρέου του Προτοκλήτου

1

Τρίτη Tuesday

2

Τετάρτη Wednesday

3

Πέμπτη Thursday

4

Παρασκευή Friday

Βαρβάρας μεγαλομ.

5

Σάββατο Saturday

Σάββα του ηγιασμένου

6

Κυριακή Sunday

Νικολάου Μέρου

2001

Δεκέμβριος / December

εβδομάδα πενήκοστή week fifty

7

Δευτέρα Monday

8

Τρίτη Tuesday

9

Τετάρτη Wednesday

Σύλληψη Αγίας Άννης

10

Πέμπτη Thursday

11

Παρασκευή Friday

12

Σάββατο Saturday

Σπερδίδονος θάνατος

13

Κυριακή Sunday

Εορτασίου

Θησαυρός τραχέων Μανουήλ Α' Κομνηνού (1143-80) από τη Θεσσαλονίκη.
Hoard of trachea of Manuel I Komnenos (1143-80) from Thessalonike.

Ιωάννης Γ΄ Βατάτζης (1222-54), υπέρπυρο νομισματοκοπείου Μαγνησίας.
John III Vatatzes (1222-54), hyperpyron minted in Magnesia.

2001

Δεκέμβριος / December

εβδομάδα πενήκοστή πρώτη week fifty-one

14

Δευτέρα / Monday

15

Τρίτη / Tuesday

Ελευθέρου ιερομ.

16

Τετάρτη / Wednesday

17

Πέμπτη / Thursday

18

Παρασκευή / Friday

19

Σάββατο / Saturday

20

Κυριακή / Sunday

2001

Δεκέμβριος / December

εβδομάδα πενήκοστή δεύτερη week fifty-two

21

Δευτέρα Monday

22

Τρίτη / Tuesday

Αναστασίας μεγαλομ. φαρμακολητίας

23

Τετάρτη / Wednesday

24

Πέμπτη / Thursday

25

Παρασκευή Friday

Γέννηση του Χριστού

26

Σάββατο Saturday

27

Κυριακή Sunday

Στεφάνου προτομ.

R. Geno, δόγης της Βενετίας, ασημένιο γρόσι, 1253-68.
R. Geno, Doge of Venice, silver grosso, 1253-68.

Μανουήλ Α΄ Τραπεζούντας (1238-63), άσπρο νομισματοκοπέιου Τραπεζούντας.
Manuel I of Trebizond (1238-63), asper minted in Trebizond.

2001

Δεκέμβριος / December

εβδομάδα πενήκοστή τρίτη week fifty-three

28

Δευτέρα Monday

29

Τρίτη Tuesday

30

Τετάρτη Wednesday

31

Πέμπτη / Thursday

1 Ιανουάριος / January 2002

Παρασκευή Friday

2

Σάββατο Saturday

3

Κυριακή / Sunday

ISBN 960-86447-1-2

Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
THE DIARY WAS PUBLISHED WITH THE KIND SUPPORT OF

ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΖΗΣΙΑΔΗΣ Α.Ε.	ANDREADIS ZISSIADIS S.A.
ΑΡΧΙΤΕΧ Α.Ε.	ARXITEX S.A.
Ζ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ Α.Τ.Ε.	Z. ATHANASIADIS S.A.
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΗΕΛΕΧΡΟ Α.Ε.	HELLENIC EXHIBITIONS HELEXPO S.A.
HI-AD ΜΑΡΙΑΝΑ ΠΑΓΚΑΛΟΥ	HI-AD MARIANA PANGALOU
ΜΑΙΡΗ ΤΟΝΤΗ Α.Ε. ESCADA LAUREL	MARY TONDI S.A. ESCADA LAUREL

Το ημερολόγιο 2001 – Το βυζαντινό νόμισμα
τυπώθηκε σε 1000 αντίτυπα το Δεκέμβριο του 2000

Επιμέλεια έκδοσης: Δημήτρης Ναλπάντης
Καλλιτεχνική επιμέλεια: Αθανασία Λιμπέρη
Υπεύθυνος για την έκδοση εκ μέρους των Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού
ο Γεν. Γραμματέας Γιώργος Ι. Γεωργιάδης
Αγγλική μετάφραση: Deborah Whitehouse
Φωτογραφίες: Μάκης Σκιαδαρέσης, Σωτήρης Χαϊδεμένος (σελ. 96)
Αποχρωματισμοί και ηλεκτρονική επεξεργασία: Βασιλική Αλτιντζή
Εκτύπωση: Αθανάσιος Α. Αλτιντζής
Βιβλιοδεσία: Αφοί Βαρουσιάδη

1,000 copies of the desk diary for 2001 'Byzantine coins'
were printed in December 2000

Edited by: Dimitris Nalpantis
Art editor: Athanassia Liberi
Publication manager: George I. Georgiades (General Secretary)
representing the Friends of the Museum of Byzantine Culture
English translation: Deborah Whitehouse
Photographs: Makis Skiadaressis, Sotiris Haïdemenos (p. 96)
Colour separation and electronic processing: Vassiliki Altintzi
Printed by: Athanassios A. Altintzis
Binding: Varoussiadis Bros

